

4. Трудове право України [текст] підручник / За загальною редакцією М.І. Іншина, В.Л. Костюка, В.П. Мельника. Вид. 2-ге, перероб. і доп. – Київ: Центр учбової літератури, 2016. – 472 с.
5. Civil Code of Québec 1991 р. : веб-сайт. URL: <http://legisquebec.gouv.qc.ca/en/ShowDoc/cs/CCQ-1991>

Золотухіна Лілія Олександрівна
завідувач кафедри

цивільно-правових дисциплін,
кандидат юридичних наук, доцент

Зімін Михайло Володимирович
аспірант кафедри

цивільно-правових дисциплін

*(Дніпропетровський державний
університет внутрішніх справ)*

ЩОДО МЕХАНІЗМІВ РЕАЛІЗАЦІЇ ПРАВА НА ОТРИМАННЯ ВИПЛАТ ЗА ЗАГАЛЬНООБОВ'ЯЗКОВИМ ДЕРЖАВНИМ СОЦІАЛЬНИМ СТРАХУВАННЯМ

Соціальне забезпечення виступає для більшості громадян України формою реалізації найважливішого конституційного права на соціальний захист. Гарантованість такого права безпосередньо зумовлена ефективністю системи соціального страхування, яка, в свою чергу, залежить від правильного вибору засобів та способів правового регулювання.

Суспільні відносини у сфері соціального забезпечення постають у результаті дії відповідних норм права, а отже, законодавство про соціальне забезпечення є необхідною передумовою виникнення їх правової форми [1, с. 115].

Враховуючи соціальну спрямованість діяльності держави все більша увага приділяється реалізації закріплених та гарантованих прав у сфері соціального захисту. Дослідження механізмів реалізації застрахованими особами та членами їх сімей права на отримання соціальних послуг постає актуальною задачею задля визначення гарантованості права у сфері загальнообов'язкового державного соціального страхування.

Окремим питанням дослідження правозастосовчих правовідносин у сфері загальнообов'язкового державного соціального страхування не приділялась увага вчених. Натомість у наукових працях П.Д. Пилипенко, І.Б. Сташків, О.М. Ярошенко надано загальну характеристику процедурним правовідносинам у сфері соціального забезпечення. В той же час на науковому рівні не проводились дослідження практичної реалізації вказаних допоміжних правовідносин у сфері загальнообов'язкового державного соціального страхування, що ще раз вказує на актуальність обраної нами тематики.

Більшість науковців виділяють серед правовідносини у сфері соціального страхування окремий їх вид — процедурні.

І.Б. Сташків визначає процедурні правовідносини як суспільні відносини, що складаються на підставі процедурних норм права соціального забезпечення між фізичною особою (особами), з одного боку, та компетентним органом, з іншого, з приводу реалізації та захисту належного людині права на конкретний вид соціального забезпечення [2, с. 468].

На думку О.М. Ярошенко, процедурні правовідносини виникають у зв'язку зі встановленням юридично значущих фактів і реалізацією фізичною особою (в окремих випадках — сім'єю) права на певний вид соціального забезпечення [3, с. 89].

П.Д. Пилипенко вважає, що процедурні правовідносини є допоміжними правовими відносинами та їх основним призначенням є сприяння у виникненні і створенні умов для реалізації матеріальних правовідносин. Виходячи з такого підходу автор визначає, що процедурними правовідносинами можна вважати врегульовані галузевими нормами відносини, які виникають у результаті встановлення юридичних фактів, що є необхідними для функціонування соціально-забезпечувальних правовідносин [1, с. 138].

Вищевикладене свідчить про те, що вітчизняні науковці одностайні в підході до розуміння сутності процедурних правовідносин у сфері соціального забезпечення, які виділяють ключовий його елемент - правовідносини по встановленню юридично значимих фактів між суб'єктами соціального забезпечення.

Справедливо можна вважати, що процедурні правовідносини існують також у сфері загальнообов'язкового державного соціального страхування та порядок їх застосування визначається у нормативно-правових актах.

В умовах сьогодення процедурні правовідносини загальнообов'язкового державного соціального страхування знайшли своє відображення у нормах Закону України «Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування». По-перше у вказаному законі визначені взаємні права і обов'язки учасників цих правовідносин. По-друге визначено процесуальні правовідносини пов'язані із захистом порушеного права.

Як слушно зазначає П.Д. Пилипенко, процедурні правовідносини виникають у результаті добровільного волевиявлення особи, яка претендує на той чи інший вид соціального забезпечення. Зазвичай воно виражається у формі заяви самої особи або її законних представників до відповідного уповноваженого органу про встановлення юридично значимого факту для призначення конкретного виду соціального забезпечення. Слід мати на увазі, що для виникнення процедурних правовідносин на момент подачі такої заяви особа повинна мати суб'єктивне право на отримання певного виду соціального забезпечення. Тому законодавець зобов'язує громадянина разом із заявою подавати необхідні документи, що підтверджують це його право. Без них заява сама по собі не матиме юридичного значення для вирішення питання по суті [1, с. 140].

Як приклад, розглядаючи положення ст. 43 Закону України «Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування» можна визначити, що застрахована особа або член її сім'ї для призначення страхових виплат у зв'язку з нещасним випадком на виробництві або професійним захворюванням зобов'язані разом із заявою подати відповідні документи.

В той же час законодавець передбачив також участь у процедурних правовідносинах з надання виплат у разі нещасного випадку на виробництві та професійного захворювання спеціально уповноваженого страхового експерта цього Фонду. Так, положеннями ч. 4 ст. ст. 43 Закону України «Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування» передбачено, що разі неможливості застрахованої особи або члена її сім'ї одержати визначені законодавством документи, їх отримує на надає відповідний страховий експерт Фонду [4].

З наведеного вище можна зробити висновок, що на законодавчому рівні закріплено додаткові гарантії реалізації гарантованих прав застрахованих осіб або членів їх сімей на загальнообов'язкове державне соціальне забезпечення у зв'язку з нещасним випадком на виробництві або професійним захворюванням із визначенням обов'язку на подання необхідних документів для призначення страхових виплат на іншу сторону процедурних правовідносин у цій сфері, а саме на службову особу компетентного органу - страхового експерта цього Фонду.

В той же час досліджуючи можливість реалізації гарантованого державою права фізичної особи на надання такої допомоги страховим експертом Фонду, слід відмітити відсутність нормативного врегулювання порядку надання допомоги особі, яка звернулась за наданням такого виду соціальної допомоги, та на неузгодженість правового статусу такого учасника процедурних правовідносин, як страховий експерт Фонду.

З детального аналізу діючих положень Закону України «Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування» можна помітити, що на законодавчому рівні не закріплено правового статусу учасника процедурних правовідносин - страхового експерта Фонду.

Якщо ми звернемось до Типової структури відділень управлінь виконавчої дирекції Фонду соціального страхування України в областях та місті Києві, яка затверджена постановою правління Фонду соціального страхування України від 12.12.2018 № 35 [5], побачимо відсутність в штатному розкладі органів загальнообов'язкового державного соціального страхування такої посадової особи, як страховий експерт Фонду.

Підсумовуючи вищевикладене вбачається, що закріплене законодавчому рівні право фізичної особи на отримання допомоги у одержанні та поданні документів для призначення виплат у разі нещасного випадку на виробництві та професійного захворювання страховим експертом Фонду є ілюзорним.

На нашу думку, на законодавчому рівні слід наділити відповідними повноваженнями з отримання у відповідних організаціях документів для призначення страхових виплат застрахованим особам або членам їх сімей страхових експертів з охорони праці, зазначивши про це у Законі України «Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування».

Узагальнюючи вищевикладене зазначимо, що основу змісту процедурних правовідносин у сфері загальнообов'язкового державного соціального страхування ставлять

взаємні права і обов'язки учасників цих правовідносин. Процедурні правовідносини у цій сфері виникають на підставі добровільного волевиявлення особи та законодавець зобов'язує заявника подавати до компетентного органу необхідні документи для призначення виплат у разі нещасного випадку на виробництві та професійного захворювання. В той же час законодавець закріплює право отримувача виплат у разі настання нещасного випадку на виробництві та професійного захворювання на отримання допомоги у збиранні та поданні необхідних документів для призначення таких виплат у особі страхового експерта Фонду. Утім чинне законодавство у сфері загальнообов'язкового державного соціального страхування лише декларує можливість отримання такої допомоги від названого органу соціального захисту та не забезпечує механізму його реалізації. На підставі викладеного представляється за доцільне наділити повноваженнями з отримання документів для призначення страхових виплат у разі настання нещасного випадку на виробництві та професійного захворювання спеціального суб'єкта загальнообов'язкового державного соціального страхування – страхового експерта з охорони праці. Вказані зміни у діючому законодавстві будуть сприяти реалізації механізму отримання страхових послуг із загальнообов'язкового державного соціального страхування та відповідати соціальній спрямованості у діяльності держави.

1. Право соціального забезпечення України: підруч. для студ. юридич. спец. вищ. навч. закл. / П.Д. Пилипенко, В.Я. Бурак, С.М. Синчук та ін. Київ: Ін Юре, 2014. 480 с.

2. Сташків Б. І. Право соціального забезпечення. Загальна частина : навчальний посібник. Чернігів : ПАТ "ПВК" "Десна", 2016. 692 с.

3. Право соціального забезпечення: підручник / О.М.Ярошенко, А.М.Слюсар, І.А. Ветухова та ін. Харків: Право, 2019. 376 с.

4. Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування : Закон України від 23 вересня 1999 року № 1105-XIV. Відомості Верховної Ради України. 1999. № 46-47. Ст.403 (із змінами і доповненнями станом на 27.12.2019).

5. Про затвердження Типових структур управлінь виконавчої дирекції Фонду соціального страхування України в областях та місті Києві та їх відділень : Постанова Правління Фонд соціального страхування України від 12.12.2018 року № 35. [Електронний ресурс] // Фонд соціального страхування України: [сайт]. – Режим доступу: <http://www.fssu.gov.ua/fse/control/main/uk/publish/article/962262>

Золотухіна Лілія Олександрівна
завідувач кафедри
цивільно-правових дисциплін
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ,
кандидат юридичних наук, доцент

ПУБЛІЧНІ ІНТЕРЕСИ У СФЕРІ СОЦІАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ

Останні роки для громадян України стали справжнім випробуванням на стійкість, оскільки якісний рівень життя значно погіршився, стан соціального захисту громадян впав через значне урізання його фінансування з державного бюджету, зросла соціальна напруга. Такі негативні тенденції створюють загрози національній безпеці, подальшому розвитку суспільства та реалізації публічних інтересів окремих соціальних груп, які можуть стати причинами порушення рівноваги та стабільності. Механізм забезпечення соціальної безпеки може бути ефективним тільки за умови визначення кола актуальних сучасних проблем, що складають публічний інтерес суспільства, соціальних груп, територіальних громад у соціальній сфері.

Недостатність теоретичних напрацювань з проблем забезпечення соціальної безпеки Української держави в аспекті таких важливих її складових, як соціальні відносини, соціальний захист та пенсійне забезпечення, зазначають В. Скуратівський та О. Линдюк знижує ефективність та якість державного управління. В Україні відсутній комплексний механізм управління соціальною безпекою, не визначена і не розроблена нормативно-правова база державної політики щодо забезпечення соціальної безпеки [1; 414].

Однією з причин відсутності такого механізму забезпечення соціальної безпеки, на наш погляд, є невизначеність науковців та практиків щодо системи найбільш важливих публічних інтересів у соціальній сфері різних груп суб'єктів, що пов'язані із забезпеченням їх